

Bożena NADOLNA

EWALUACJA STUDIÓW PODYPLOMOWYCH Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI. WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH

THE EVALUATION OF THE POSTGRADUATE ACCOUNTING STUDIES. THE RESULTS OF SURVEYS

Zakład Ekonomii i Rachunkowości, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
w Szczecinie, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, e-mail: bozena.nadolna@zut.edu.pl

Summary. The aim of this article is to evaluate the program of postgraduate studies in the field of accounting at the Faculty of Economics of the West Pomeranian University of Technology in Szczecin. The article presents the importance and scope of evaluation of postgraduate studies programs. Then the types of evaluation were discussed. The final part of the article presents the results of the survey studies of the program of study and its implementation at postgraduate studies in accounting. The survey was filled by respondents of five consecutive postgraduate studies. The results of the study indicate that the program and the implementation of the study in a large part were positively evaluated. The proposition presented by the respondents were taken into account when was deployed a new study program, which has been in place since 2016.

Słowa kluczowe: studia podyplomowe, ewaluacja programu kształcenia, studium przypadku.
Key words: postgraduate studies, program of study, evaluation, case study.

WSTĘP

Proces nauczania we wszystkich formach kształcenia na uczelni powinien podlegać ewaluacji, której istotą jest ocena programu kształcenia i sposobu jego realizacji na podstawie analizy dokumentacji, jak również uzyskanej informacji zwrotnej od osób bezpośrednio się uczących. Systematyczne zbieranie i ocena informacji o warunkach, przebiegu i wynikach dydaktycznych ma za zadanie zwiększać efekty nauczania.

Jedną z form kształcenia na uczelni są studia podyplomowe. Proces dydaktyczny na tych studiach wymaga szczególnego podejścia do działań ewaluacyjnych uwzględniających ich uwarunkowania społeczne, prawne i zawodowe; jedną z technik ewaluacji jest ankietyzacja.

Celem artykułu jest ocena programu studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie (ZUT).

W artykule przedstawiono znaczenie i zakres ewaluacji programów kształcenia na studiach podyplomowych. Następnie omówiono rodzaje ewaluacji. W końcowej części artykułu zaprezentowano wyniki badań ankietowych oceniające program studiów i jego realizację na studiach podyplomowych z zakresu rachunkowości prowadzonych na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie. Ankieta została wypełniona przez słuchaczy 5 kolejnych edycji studiów podyplomowych.

ISTOTA I RODZAJE EWALUACJI PROGRAMÓW NAUCZANIA NA STUDIACH PODYPLOMOWYCH

Słownik języka polskiego (1988) definiuje ewaluację jako „ustalanie wartości i ceny czegoś, ocenianie, oszacowanie”. March i Simon (1964) uznają, że ewaluacja to systematyczny proces obejmujący zbieranie informacji oraz zdawanie relacji (w postaci raportu) z tego, jak się rzeczy mają, z intencją dostarczenia danych ułatwiających podejmowanie decyzji. Z kolei Guilbert (1990) twierdzi, że jest to „[...] proces diagnostyczno-oceniający, zawierający w sobie elementy pomiaru, osądu i decyzji” (s. 145). Szczególne znaczenie działania ewaluacyjne mają w pedagogice. W dziedzinie tej interpretuje się to pojęcie jako „[...] zaplanowany, systematyczny proces o charakterze poznawczym i wartościującym, obejmujący projektowanie czynności badawczych, zbieranie, analizę i ocenę danych dotyczących jakiegoś działania (np. programu), a następnie prezentowanie ich zainteresowanym odbiorcom” (Definicje ewaluacji, <http://www.pcdzn.edu.pl/publikacje/Granty/ewaluacja.pdf>) lub jako proces w nauczaniu polegający na systematycznym badaniu wartości albo cech konkretnego programu, planu, działania bądź obiektu (programu nauczania) z punktu widzenia przyjętych kryteriów w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia. W praktyce wyróżnia się różne rodzaje ewaluacji, co przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Rodzaje ewaluacji kształcenia

Kryterium ewaluacji	Rodzaj ewaluacji	Charakterystyka danego rodzaju ewaluacji
Termin	wstępna	przeprowadzana przed właściwą oceną; służy często rozpoznaniu obszarów dalszej ewaluacji
	końcowa	ewaluacja właściwa, która kończy się wynikami końcowymi oceny
Podmiot	własna	decyzję o ewaluacji i obszarach nią objętych, kryteriach i sposobie jej przeprowadzenia podejmuje osoba, instytucja ewaluowana
	obca	decyzję o ewaluacji i obszarach nią objętych, kryteriach i sposobie jej przeprowadzenia podejmuje jednostka zewnętrzna
Przedmiot	proces	ewaluacji jest poddany ciąg działań i procedur
	produkt	ewaluacji są poddane efekty działań zwane wynikami, rezultatami procesu, powstałymi „produktami”
Zakres	fokusowa, wrywkowa	bada wybrane obszary, często jest realizowana na etapie wstępnym oceny
	szerokozakresowa	bada cały zakres kształcenia, na przykład program kształcenia na kierunku studiów
Rodzaj	profesjonalny monitoring	zbiera informacje na temat odbioru przez uczestników poszczególnych aspektów warsztatu, kursu czy działań nauczycielskich (trenerskich, liderskich itp.)
	profesjonalny przegląd	dostarcza informacji na temat wpływu kursu, warsztatu czy działań na jego uczestników; zadawane pytania dotyczą wpływu procesu nauczania na uczestników, jego użyteczności, realizacji zakładanych celów oraz pojawiania się niezaplanowanych efektów uczenia się
	ewaluacja zbiorcza	wiąże się z krytycznym całościowym spojrzeniem na podstawowe założenia i przyjętą praktykę oceny; uczestnicy i organizatorzy mogą wyrażać własne opinie, dzięki czemu nawzajem się uczą, a tym samym mają wpływ na całość przedsięwzięcia
Metoda	jednometodyczna	wykorzystująca tylko jedną metodę badawczą, na przykład badania ankietowe.
	wielometodyczna	wykorzystująca triangulację wewnątrz- lub zewnątrzmetodyczną

Źródło: opracowano na podstawie: Ewaluacja w pracy (http://erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/2014/02/pajp_iv_ewaluacja_w_pracy.pdf).

W szkolnictwie wyższym przez pojęcie ewaluacji rozumie się narzędzie formułowania opinii na podstawie wskaźników (jakościowych lub ilościowych) uznanych za ważne i wiarygodne do oceny procesu działalności statutowej uczelni. Mizikaci (2006) uważa, że za pomocą tych wskaźników porównuje się faktyczne efekty programu kształcenia z oczekiwanymi. Zdaniem Stachowiak-Kudły (2016) jest to droga do urzeczywistnienia realizacji w szkołach wyższych zarządzania publicznego bazującego na dowodach (*evidence based policy*). Tym samym celem ewaluacji na uczelni jest zwiększenia skuteczności, użyteczności, efektywności działań edukacyjnych i naukowych.

Z powyższego wynika, iż ewaluacja w szkole wyższej może dotyczyć zarówno obszaru kształcenia, jak i nauki. W ramach działań edukacyjnych głównym przedmiotem ewaluacji mogą być programy nauczania realizowane w poszczególnych formach kształcenia; jedną z takich form są studia podyplomowe.

CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU KSZTAŁCENIA NA STUDIACH PODYPLOMOWYCH Z ZAKRESU RACHUNKOWOŚCI NA WYDZIALE EKONOMICZNYM ZACHODNIOPOMORSKIEGO UNIWERSYTETU TECHNOLOGICZNEGO W SZCZECINIE

W nowym systemie kształcenia na uczelniach kluczowym terminem jest program kształcenia. Zgodnie z definicją, sformułowaną w art. 2 ust. 1 pkt 14b Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o szkolnictwie wyższym, program kształcenia to opis określonych przez uczelnię spójnych efektów kształcenia, zgodny z krajowymi ramami kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego¹, oraz opis procesu kształcenia prowadzącego do osiągnięcia tych efektów, wraz z przypisanymi do poszczególnych modułów tego procesu punktami ECTS.² Przy czym nie należy utożsamiać pojęcia „program kształcenia” z terminem „program studiów”. Wynika to z zapisów Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów w sprawie warunków prowadzenia studiów (DzU z 2016 r., poz. 1596), w którym określa się, że program kształcenia dla danego kierunku i poziomu kształcenia oraz dla danego profilu lub profili kształcenia na tym kierunku obejmuje opis zakładanych efektów kształcenia³ i program studiów, stanowiący opis procesu kształcenia prowadzącego do uzyskania tych efektów. Oznacza to, że program studiów jest jednym z elementów programu kształcenia i stanowi formalną wykładnię jego treści. Zazwyczaj składają się na niego odpowiednio uporządkowane zbiory tematów z wybranych dziedzin wiedzy, które są realizowane w procesie nauczania. Ponadto w programie tym ustala się harmonogram przyswajania wiedzy i nabywania kolejnych kwalifikacji.

¹ Krajowe ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego – ogólne charakterystyki efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6 i 7 polskiej ramy kwalifikacji – zob. Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. DzU z 2016 r., poz. 64, 1010.

² Punkty ECTS – punkty zdefiniowane w europejskim systemie akumulacji i transferu punktów zaliczeniowych jako miara średniego nakładu pracy osoby uczącej się, niezbędnego do uzyskania zakładanych efektów kształcenia – zob. art. 2.1, pkt 18d Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym. DzU z 2016 r., poz. 1842.

³ Efekty kształcenia – zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych uzyskiwanych w procesie kształcenia w systemie studiów oraz studiów trzeciego stopnia.

Jak już wspomniano, jedną z form kształcenia na uczelni są studia podyplomowe, na które są przyjmowani kandydaci posiadający kwalifikacje co najmniej pierwszego stopnia. Warunkiem ich ukończenia jest uzyskanie kwalifikacji podyplomowych potwierdzających zakładane efekty kształcenia, poświadczone dyplomem, świadectwem, certyfikatem lub innym dokumentem wydanym przez uprawnioną uczelnię; dotyczy to również studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości (Nadolna 2013).

Istotnym elementem programu takich studiów jest odpowiedni podział jego treści na części wykładowe, audytoryjne i laboratoryjne. Szczególną rolę w procesie nauczania rachunkowości odgrywają zajęcia laboratoryjne i audytoryjne, gdyż mają one za zadanie kształtować umiejętności i nawyki niezbędne do prowadzenia ksiąg rachunkowych, ich wykorzystywania oraz interpretacji. Tworzenie takiego programu, a następnie jego realizacja powinna być poddawana ewaluacji. Ocenie takiej został poddany program studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie. Program ten w 2016 roku został w niewielkim stopniu zmodyfikowany. Wyłączono z niego takie przedmioty, jak: rachunkowość zarządcza, podstawy prawa gospodarczego, prawo finansowe i rachunkowość w szczególnych sytuacjach. Treści tego ostatniego przedmiotu przeniesiono do zakresu tematycznego rachunkowości finansowej II. Zrezygnowano również z obowiązującego pisanie pracy dyplomowej, co spowodowało wyłączenie z planu studiów seminarium dyplomowego. Treści tematyczne zmienionego programu wraz z efektami kształcenia zostały przedstawione w tab. 2.

Zakładane efekty kształcenia wskazują sylwetkę absolwenta studiów podyplomowych „Rachunkowość” na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie. Osoba kończąca te studia będzie posiadać wiedzę i umiejętności z zakresu prawa bilansowego i podatkowego. W szczególności będzie znała zasady organizacji i ujmowania zdarzeń gospodarczych w księgach rachunkowych. Będzie potrafiła prezentować te zdarzenia w sprawozdaniach finansowych oraz interpretować informacje w nich zawarte. Ponadto będzie posiadała umiejętność kalkulowania i rozliczania kosztów wytworzenia produktów i usług oraz będzie potrafiła obsługiwać wybrany system finansowo-księgowy. Dodatkowo pozna i będzie wykorzystywać w praktyce problematykę prawa podatkowego wynikającą z ordynacji podatkowej oraz ustaw o podatkach dochodowych i VAT.

Studia te mają na celu przygotowanie absolwentów do pracy na stanowiskach księgowych w biurach rachunkowych, centrach usług wspólnych, małych i średnich przedsiębiorstwach, jak również w innych jednostkach, na przykład sektora publicznego. Umożliwiają one również właścicielom i zarządzającym przedsiębiorstwami zrozumienie podstawowych zasad rachunkowości oraz wpływu ich decyzji na wyniki prezentowane w poszczególnych pozycjach rocznego sprawozdania finansowego. Nabyte kompetencje społeczne pozwolą absolwentom studiów zrozumieć znaczenie przestrzegania etyki zawodu księgowego.

Tabela 2. Treści programowe oraz zakładane efekty kształcenia na studiach podyplomowych „Rachunkowość” na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie

Nazwa przedmiotu	Liczba godzin	Zakładane efekty kształcenia		
		wiedza	umiejętności	inne kompetencje społeczne
I semestr				
Podstawy rachunkowości (teoria rachunkowości)	20	słuchacz zna istotę rachunkowości, jej funkcje zasady i zakres oraz regulacje prawne, jak również sposób ujęcia operacji w księgach rachunkowych i sprawozdaniach finansowych	słuchacz potrafi ująć operacje gospodarcze przedsiębiorstwa w księgach rachunkowych, a następnie przedstawić je i zinterpretować w bilansie i rachunku zysków i strat	słuchacz posiada zdolność do samodzielnego i grupowego rozwiązywania problemów ewidencyjnych w rachunkowości prezentowanych na zajęciach
Organizacja rachunkowości	10	słuchacz zna istotę, zakres i narzędzia organizacji rachunkowości, w tym zasady organizacji dokumentacji i ewidencji księgowej, inwentaryzacji, prac sprawozdawczych; poznał organizację działu rachunkowości oraz zasady etyki zawodu księgowego	słuchacz potrafi zastosować narzędzia organizacji rachunkowości do stworzenia zgodnego z prawem bilansowym obiegu dokumentów, procesu ewidencji, czynności inwentaryzacyjnych i prac sprawozdawczych	słuchacz potrafi samodzielnie i grupowo analizować i proponować rozwiązania organizacyjne z zakresu rachunkowości oraz funkcjonowania działu rachunkowości; docenia znaczenie kodeksu etyki zawodowej
Rachunkowość finansowa I	20	słuchacz ma pogłębioną wiedzę z zakresu szczegółowych zagadnień wyceny i ewidencji rzeczowego majątku trwałego, wartości niematerialnych i prawnych, środków pieniężnych i rozrachunków	słuchacz potrafi wyceniać i ewidencjonować rzeczowy majątek trwały, wartości niematerialne i prawne, środki pieniężne i rozrachunki; rozumie przyczyny przyjęcia określonych metod wyceny do poszczególnych składników	słuchacz posiada zdolność do samodzielnego lub zespołowego rozwiązywania zagadnień dotyczących przedmiotu; rozumie społeczne konsekwencje popełniania w nich błędów księgowych
Podstawy sprawozdawczości finansowej	10	słuchacz zna istotę i elementy sprawozdawczości finansowej, definiuje i interpretuje kategorie bilansowe i wynikowe	słuchacz potrafi zgromadzić i pogrupować dane niezbędne do sporządzenia bilansu i rachunku zysków i strat; właściwie odczytuje informacje zawarte w tych sprawozdaniach	słuchacz kształtuje cechy niezbędne do wykonywania zawodu, takie jak: rzetelność, uczciwość, obowiązkowość
Rachunkowość informatyczna	20	słuchacz zna zasady obsługi wybranego programu do informatycznego prowadzenia ksiąg rachunkowych	słuchacz potrafi obsługiwać wszystkie opcje wybranego programu księgowego i rozumie zasady jego funkcjonowania	słuchacz działa ze świadomością potrzeby ustawicznego kształcenia się w zakresie zagadnień związanych z wykorzystaniem programów księgowych
Podstawy prawa podatkowego	10	słuchacz ma wiedzę z zakresu ordynacji podatkowej, prawa o podatkach dochodowych i podatku VAT	słuchacz potrafi zastosować praktycznie wiedzę z zakresu ordynacji podatkowej, prawa o podatkach dochodowych i podatku VAT	słuchacz jest przygotowany do prawidłowego rozstrzygnięcia dylematów z zakresu prawa podatkowego; przewiduje społeczne skutki swoich decyzji

Tabela 2. Treści programowe oraz zakładane efekty kształcenia na studiach podyplomowych „Rachunkowość” na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie (cd.)

Nazwa przedmiotu	Liczba godzin	Zakładane efekty kształcenia		
		wiedza	umiejętności	inne kompetencje społeczne
Zobowiązania ZUS	9	słuchacz zna zagadnienia dotyczące ustalania rozliczenia i dokumentowania zobowiązań ZUS	słuchacz potrafi ustalić i rozliczyć zobowiązanie wobec ZUS oraz sporządzić odpowiednią dokumentację w tym zakresie	słuchacz zna skutki zachowań nieetycznych wynikających z nieprawidłowości w rozliczeniach z ZUS
Ewidencje podatkowe	10	słuchacz potrafi objaśnić zasady prowadzenia ewidencji podatkowych dla różnych form opodatkowania działalności gospodarczej oraz zasady naliczania i rozliczania zobowiązań podatkowych	słuchacz potrafi określić warunki wyboru poszczególnych form opodatkowania, przedstawić zakres i metody prowadzenia zapisów w ewidencji / księgach podatkowych i dokonywać na ich podstawie rozliczeń podatkowych	słuchacz działa w sposób przedsiębiorczy ze świadomością potrzeby kształcenia się ustawicznego w zakresie treści zajęć, a także występowania zachowań nieetycznych i konsekwencji błędów oraz oszustw podatkowych
Razem	109			
II semestr				
Rachunkowość finansowa II	30	słuchacz ma pogłębioną wiedzę z zakresu szczegółowych zagadnień wyceny i ewidencji zapasów, instrumentów finansowych, rezerw, rozliczeń międzyokresowych kosztów i przychodów, kapitałów	słuchacz potrafi wyceniać i ewidencjonować zapasy, instrumenty finansowe, rezerwy, rozliczenia międzyokresowe kosztów i przychodów, kapitały	słuchacz posiada zdolność do samodzielnego lub zespołowego rozwiązywania zadań stanowiących przedmiot zajęć; zna konsekwencje zachowań nieetycznych
Zaawansowana sprawozdawczość finansowa	10	słuchacz zna zasady tworzenia rachunku przepływów pieniężnych oraz zestawienia zmian w kapitale własnym	słuchacz potrafi sporządzić rachunek przepływów pieniężnych oraz zestawienia zmian w kapitale własnym	słuchacz potrafi samodzielnie i grupowo rozwiązywać zadania związane z treścią przedmiotu
Podstawy rachunku kosztów	20	słuchacz zna istotę i podstawowe zagadnienia rachunku kosztów oraz zasady jego funkcjonowania według polskiego prawa bilansowego	słuchacz potrafi odróżnić koszty od pojęć bliskoznacznych; posiada umiejętność klasyfikacji kosztów, zasad ich pomiaru, ewidencji i ujęcia w rachunku zysków i strat	słuchacz potrafi samodzielnie rozwiązywać problemy związane z realizacją poszczególnych etapów tradycyjnego rachunku kosztów
Analiza finansowa	15	słuchacz zna zasady interpretacji pozycji sprawozdawczych, podstawowe wskaźniki oceny sytuacji majątkowej i finansowej jednostki	słuchacz potrafi interpretować sprawozdanie finansowe za pomocą odpowiednich wskaźników, dokonuje ich właściwego doboru	słuchacz posiada zdolność do samodzielnego lub zespołowego rozwiązywania zadań stanowiących przedmiot zajęć
Razem	65			

Źródło: Sylabusy przedmiotów na studiach podyplomowych „Rachunkowość” prowadzonych na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie.

METODA

Procesy ewaluacyjne mogą przebiegać przy wykorzystaniu różnych metod i technik badawczych. Zazwyczaj osoby prowadzące ewaluację programów studiów korzystają z następujących technik zbierania informacji, takich jak: ankieta, wywiad, obserwacje oraz analizy dokumentów. Każda z tych technik wskazuje różne aspekty tego samego przedsięwzięcia. W badaniu ewaluacyjnym programu studiów podyplomowych „Rachunkowość” na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie wybrano technikę ankietową. Opracowany formularz ankiety składał się z 3 części. W pierwszej części ankietowani odpowiadali na pytania dotyczące doboru poszczególnych przedmiotów na studiach podyplomowych z zakresu rachunkowości, a w drugiej części oceniali organizację formalną tych studiów, natomiast w części trzeciej – sposób prowadzenia zajęć przez nauczycieli. Zakres tematyczny ankiety został przedstawiony w tab. 3.

Tabela 3. Zakres tematyczny ankiety: Ocena studiów podyplomowych „Rachunkowość” na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie

Lp.	Obszary oceny studiów podyplomowych	Pytania i propozycje
I	Ocena programu studiów	1. Jak ocenia Pan(-i) dobór przedmiotów? (skala ocen: 1–3 pkt) 2. Proszę przedstawić propozycje przedmiotów wraz z liczbą godzin dla danego przedmiotu według własnego uznania, o ile ma Pan(-i) uwagi do programu studiów
II	Ocena organizacji studiów	1. Czy wszystkie zajęcia odbywały się zgodnie z programem? (tak / nie)
		2. Jeżeli zajęcia się nie odbyły, proszę podać przyczynę (nazwa przedmiotu, przyczyna)
		3. Jak ocenia Pan(-i) pracę sekretariatu? (skala ocen: 1–3 pkt)
		4. Czy odpowiada Panu(-i) harmonogram zajęć, które były prowadzone w semestrach I i II? (tak / nie)
		5. Jeżeli nie odpowiada Panu(-i) harmonogram zajęć, proszę przedstawić propozycję zmian
		6. Czy odpowiada Panu(-i) forma dokonywanych zaliczeń przedmiotów i egzaminów? (tak / nie)
		7. Jeżeli nie odpowiada Panu(-i) forma dokonywanych zaliczeń, proszę przedstawić propozycję zmian (przedmiot / proponowana forma zaliczeń i egzaminów)
		8. Inne uwagi o stronie formalno-organizacyjnej
III	Ocena prowadzonych zajęć	Czy sposób prowadzenia zajęć przez wykładowców poszczególnych przedmiotów odpowiada Pani(-i)? (skala ocen: 1–3 pkt)

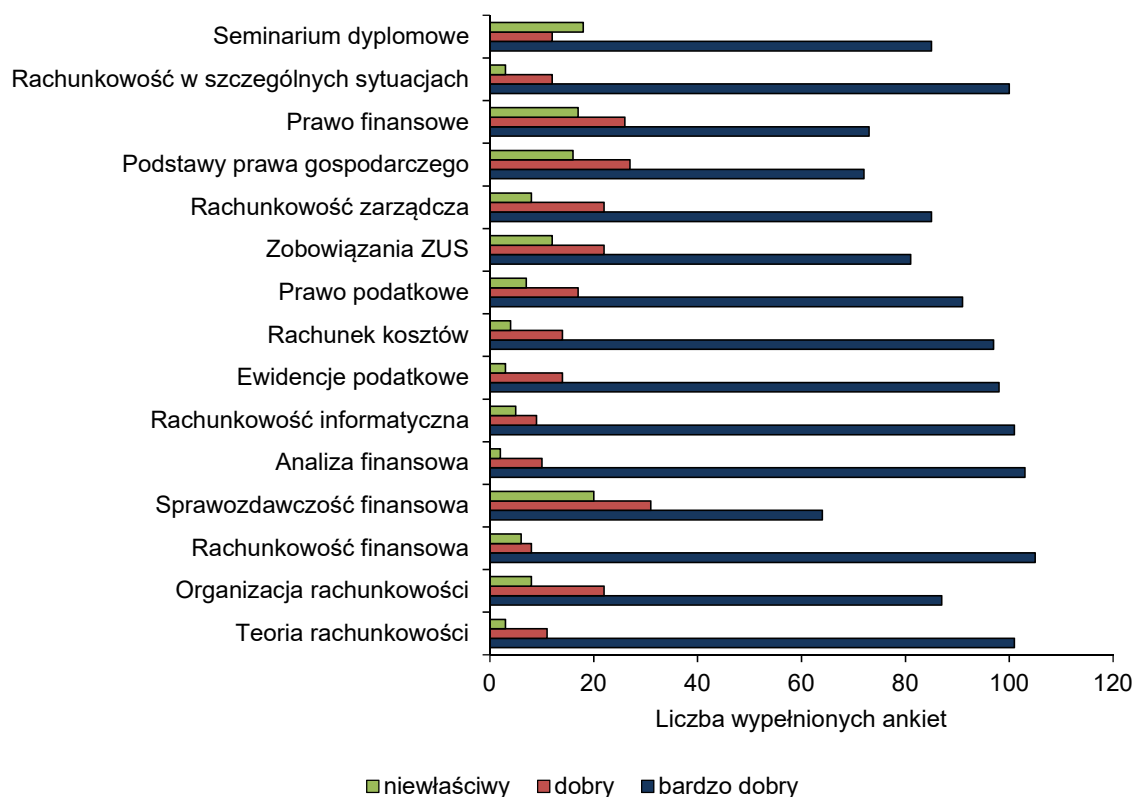
Źródło: ankieta opracowana przez członków rady programowej studiów podyplomowych „Rachunkowość” na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie na potrzeby ich ewaluacji.

Badania ankietowe były przeprowadzane po zakończeniu cyklu kształcenia w danej edycji studiów podyplomowych. Słuchacze wypełniali ankietę podczas ostatnich zajęć na tych studiach; miała ona charakter anonimowy.

OCENA PROGRAMU KSZTAŁCENIA I JEGO REALIZACJI WEDŁUG OPINII SŁUCHACZY STUDIÓW PODYPLOMOWYCH „RACHUNKOWOŚĆ” NA WYDZIALE EKONOMICZNYM ZACHODNIOPOMORSKIEGO UNIwersYTETU TECHNOLOGICZNEGO W SZCZECINIE

Ankiety zostały wypełnione przez słuchaczy 5 kolejnych edycji studiów podyplomowych „Rachunkowość” na Wydziale Ekonomicznym ZUT w latach 2011–2015; w okresie tym uzyskano 115 ankiet zwrotnych.

Jak już wspomniano, słuchacze oceniali dobór przedmiotów umożliwiający zdobycie wiedzy i umiejętności z zakresu rachunkowości i prawa podatkowego przydatnych w pracy zawodowej. Wyniki tej części ankiety zostały przedstawione na ryc. 1.

Ryc.1. Ocena doboru przedmiotów na studiach podyplomowych „Rachunkowość” ZUT w Szczecinie
Źródło: opracowano na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród słuchaczy studiów podyplomowych „Rachunkowość” ZUT w Szczecinie

Z informacji zawartych na ryc. 1 wynika, że słuchacze oceniali strukturę przedmiotów na studiach przed ich zmianą w 2016 r. Dla rady programowej tych studiów wyniki te stały się propozycjami zmian w programie studiów; propozycje te zostały zaaprobowane przez Radę Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie. Wyeliminowano z programu te przedmioty, których dobór słuchacze ocenili najniżej ze względu na przydatność w wykonywaniu zawodów związanych z rachunkowością; dotyczyło to takich przedmiotów, jak: podstawy prawa gospodarczego, prawo finansowe, rachunkowość zarządcza. Przy czym pewne treści w nich zawarte znalazły się w treściach przedmiotów, które pozostały w programie studiów. Nie wyłączono z tego programu przedmiotu sprawozdawczość finansowa, który według opinii ankietowanych uzyskał najniższą ocenę ze względu na brak przydatności jego w wykonywaniu zawodów księgowych. Członkowie rady programowej uznali jednak ten przedmiot za niezbędny do zrozumienia całego procesu informacyjnego rachunkowości, sporządzanie sprawozdania finansowego jest bowiem efektem czynności organizacyjnych i ewidencyjnych w rachunkowości. Słuchacze najwyżej ocenili kolejno przydatność takich przedmiotów, jak: rachunkowość finansowa, analiza finansowa, teoria rachunkowości, ewidencje podatkowe, rachunkowość

informatyczna, rachunkowość w szczególnych sytuacjach, rachunek kosztów, prawo podatkowe. Przedstawiona kolejność przydatności treści programowych ww. przedmiotów wydaje się uzasadniona ze względu na prace realizowane w ramach wykonywania zawodów księgowych.

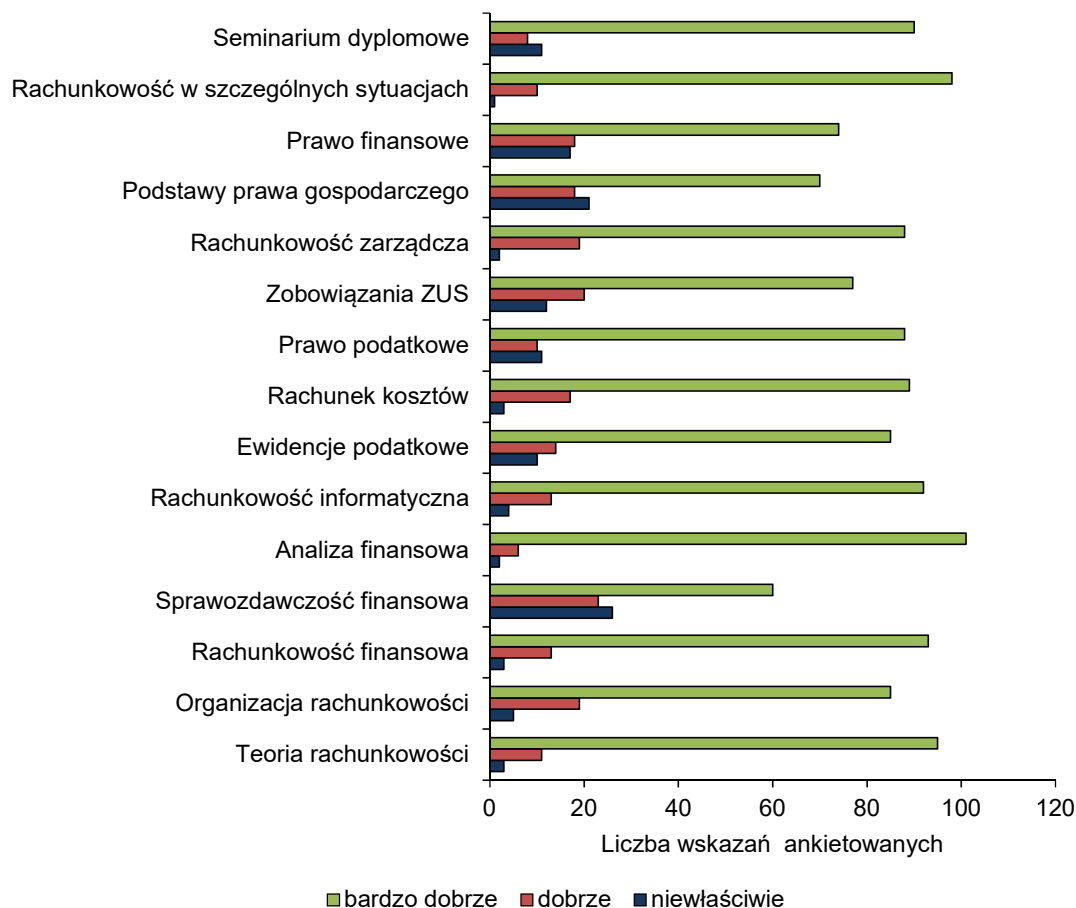
Ankietowani mogli również przedstawić własne propozycje przedmiotów na studiach podyplomowych, wraz z liczbą godzin ich realizacji, w celu uzupełnienia programu. Słuchacze tylko w pojedynczych przypadkach proponowali rozszerzenie programu o systemy płacowo-kadrowe (1 osoba) czy rachunkowość w sektorze finansów publicznych (3 osoby). Pozostali ankietowani nie wskazywali konieczności włączenia nowych przedmiotów do programu studiów. Proponowali jednak zwiększenie liczby godzin z przedmiotów, które już się w nim znajdują; dotyczyło to takich przedmiotów, jak: prawo podatkowe (14 osób), ewidencje podatkowe (10 osób), rachunkowość informatyczna (10 osób), sprawozdawczość i rewizja finansowa (9 osób), rachunkowość finansowa (8 osób), rachunkowość w szczególnych sytuacjach (7 osób), analiza finansowa (3 osoby). Słuchacze studiów podyplomowych, podkreślając konieczność rozszerzenia treści programu o problematykę podatkową, proponowali rozbudowę tej tematyki głównie w przypadku podatku VAT. Wskazywali również na konieczność prowadzenia w większym zakresie zajęć laboratoryjnych przy komputerach.

Kolejny obszar oceny studiów podyplomowych dotyczył ich organizacji. Wszyscy ankietowani podkreślili, że zajęcia odbywały się zgodnie z programem. Bardzo wysoko ocenili również pracę osoby obsługującej sekretariat, w 100% przyznając maksymalną liczbę punktów. Na pytanie dotyczące harmonogramu studiów pojedyncze osoby wskazały na konieczność bardziej równomiernego rozłożenia zajęć w poszczególnych miesiącach (2 osoby) oraz przeniesienia zajęć z piątku na niedzielę (1 osoba). Najwięcej zastrzeżeń dotyczyło przestrzegania w planie zajęć, w ramach semestru, kolejności poszczególnych przedmiotów ze względu na następstwo ich treści. Uwagi tego typu pojawiły się w wynikach badań ankietowych jednej tylko edycji, gdy zajęcia ze sprawozdawczości wyprzedziły treści programowe znajdujące się w I części rachunkowości finansowej. Zmiana kolejności przedmiotów w pierwszym semestrze miała być eksperymentem dydaktycznym, w którym zdecydowano się na niestandardowe nauczanie rachunkowości. Rozpoczęto wówczas proces nauczania od przedstawienia informacji zawartych w rocznym sprawozdaniu finansowym jednostki, aby następnie wyjaśniać podczas zajęć z rachunkowości finansowej sposób wyceny i ujęcia w księgach rachunkowych zdarzeń, których efektem jest określona wartość w pozycji sprawozdawczej.

Podejście to nie uzyskało akceptacji wśród słuchaczy studiów, w związku z czym w kolejnej edycji z niego zrezygnowano. Konsekwencją tego eksperymentu są jednak niższe oceny przydatności treści programowych sprawozdawczości finansowej w wykonywaniu zawodów księgowych. Wszystkim ankietowanym odpowiada również forma dokonywanych zaliczeń i egzaminów w trakcie semestrów. Niemniej (12 osób) ankietowanych wystąpiło z propozycją zrezygnowania z pisania i obrony pracy dyplomowej jako jednej z form oceny uzyskania kwalifikacji podyplomowych na tych studiach. Wskazywali na dużą pracochłonność tej formy potwierdzenia kwalifikacji; proponowali w zamian wprowadzenie egzaminu całłościowego na koniec studiów.

W innych uwagach formalno-organizacyjnych w nielicznych przypadkach odnoszono się do formy przekazywania wiedzy. Zdania były w tym wypadku sprzeczne, np.: „słabo odbieram zajęcia prowadzone przy rzutniku” oraz „zamiast tablicy lepszym rozwiązaniem jest zastosowanie sprzętu audiowizualnego”. Wskazywano również na zbyt dużą liczbę zaliczeń w trakcie jednego zjazdu (2 osoby).

Kolejnym przedmiotem oceny była forma prowadzenia zajęć przez wykładowców. Ankietowani mieli do wyboru skalę ocen od 1 do 3 pkt. Przy czym cyfra 3 oznaczała bardzo dobre prowadzenie zajęć przez wykładowcę, cyfra 1 – niewłaściwe. Wyniki odpowiedzi na to pytanie przedstawia ryc. 2.

Ryc. 2. Ocena sposobu prowadzenia zajęć przez wykładowców

Źródło: opracowano na podstawie wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród słuchaczy studiów podyplomowych „Rachunkowość” ZUT w Szczecinie

Na podstawie ryc. 2 można stwierdzić, że słuchaczom najbardziej odpowiada sposób prowadzenia zajęć z zakresu analizy finansowej, rachunkowości finansowej, rachunku kosztów, teorii rachunkowości, rachunkowości w szczególnych sytuacjach, rachunkowości zarządczej, rachunkowości informatycznej, prawa podatkowego, organizacji rachunkowości i ewidencji podatkowych. Najniższą ocenę uzyskała forma prowadzenia zajęć z zakresu sprawozdawczości finansowej, podstaw prawa gospodarczego i prawa finansowego. W większości niskie oceny za prowadzenie tych zajęć wystawili słuchacze z grupy, w której zmieniono tradycyjną kolejność przedmiotów w semestrze. Wpłynęło to na niezrozumienie przez słuchaczy treści programowych tego przedmiotu, co mogło mieć wpływ na późniejszą ocenę formy prowadzenia zajęć. Niższe oceny pozostałych wykładowców mogły wynikać z uznania przez słuchaczy nieprzydatności treści określonych przedmiotów do sprawnego wykonywania

zawodów księgowych. Należy przy tym podkreślić, że mimo najniższych ocen uzyskanych przez tych wykładowców, w stosunku do innych nauczycieli prowadzących zajęcia na studiach, uzyskali oni od więcej niż połowy słuchaczy oceny bardzo dobre.

PODSUMOWANIE

Wyniki badań ankietowych wykazały, że przez kolejnych 5 edycji studiów podyplomowych słuchacze nie mieli większych zastrzeżeń do programu, organizacji i sposobu prowadzenia zajęć. Nieliczne mankamenty, które wskazywali w ankietach, dotyczyły doboru przedmiotów. Proponowali wycofanie przedmiotów prawnych, takich jak: prawo gospodarczego czy finansowe, aby w zamian rozszerzyć problematykę prawa podatkowego, ewidencji podatkowych czy rachunkowości finansowej i sprawozdawczości z użyciem komputera. Mając na uwadze te propozycje, zmieniono program studiów, eliminując z niego przedmioty, których treści według opinii słuchaczy mogą być mniej przydatne w wykonywaniu zawodów księgowych. Należy również zauważyć, że ankietowani podkreślali sprawną organizację studiów i bardzo dobre przygotowanie merytoryczne wykładowców.

PIŚMIENNICTWO

- Definicje ewaluacji**, <http://www.pcdzn.edu.pl/publikacje/Granty/ewaluacja.pdf>, dostęp: 20.11.2016.
- Ewaluacja w pracy**, http://erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/2014/02/pajp_iv_ewaluacja_w_pracy.pdf, dostęp: 17.11.2016.
- Guilbert J.J.** 1990. Guide pedagogique pour les personnels de santa. Geneva, Organisation Mondiale de la Santa, 145.
- March J.G., Simon A.H.** 1964. Teoria organizacji. Warszawa, PWN, 145.
- Mizikaci F.** 2006. A systems approach to program evaluation model for quality in higher education. Quality Ass. Educ. 14(1), 37–53.
- Nadolna B.** 2013. Studia podyplomowe z zakresu rachunkowości i zasady ich akredytacji na potrzeby certyfikacji zawodu księgowego. Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin., Oeconomica 303(72), 117–136.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów.** DzU z 2016 r., poz.1596.
- Słownik języka polskiego.** 1988. Warszawa, PWN, 562.
- Stachowiak-Kudła M.** 2016. Ewaluacja jako instrument zapewnienia jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym, w: Refleksyjnie o współczesnym zarządzaniu. Red. B. Kożuch, Ł. Sułkowski. Kraków, [b.w.], 216–226.
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.** DzU z 2016 r., poz. 64, 1010.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.** DzU z 2016 r., poz.1842.

